

ALUMNIVERENIGING VAN HOGESCHOOL VAN HALL LARENSTEIN
EN NETWERKSCHOOL HELICON VELD / JUNI 2014

WA3 MAGAZINE

Efficiënt van gras en maïs
naar melk

Overdiepse Polder bijna
klaar voor de toekomst

Zijn natuurbegraafplaatsen
een positieve trend?

COLOFON

Hoofdreductie
Doede Wessels (VVA), Ria Dubbeldam
(gaw ontwerp+communicatie)

Redactie
Marleen Jacobs (VVA), Tamara van Tricht, Erik Hendriks,
Carla Schütte, Edwin Vriezen

Redactieadres
Ledenadministratie & advertentieverkoop
VVA Larenstein
Postbus 350, 6880AJ Velp
T 026-3695725
E info@vva-larenstein.nl / www.vva-larenstein.nl

Deadline teksten/advertenties volgend nummer
Teksten voor VVA Magazine 4 kunnen ingeleverd worden
tot 22 juli en advertenties tot 27 juli.

Opzeggen lidmaatschap
Schriftelijk voor 1 december 2014.

Copyrights
Het auteursrecht berust bij de uitgever en de auteurs.
Overname van artikelen wordt gewaardeerd, mits voorzien
van een deugdelijke bronvermelding.

Aansprakelijkheid
De uitgever en auteurs streven naar juistheid van de
informatie. De uitgever en auteurs aanvaarden geen
aansprakelijkheid voor schade die het gevolg is van
handelingen gebaseerd op onze informatie.

VVA-bestuur
Voorzitter / Ronnie Niesink
E voorzitter@vva-larenstein.nl
T 06-13011395
Penningmeester / Peter Wegdam
E penningmeester@vva-larenstein.nl
Secretaris / Ruben de Haan
E secretaris@vva-larenstein.nl
T 06-31570060
Bestuurslid PR/Communicatie / Doede Wessels
E communicatie@vva-larenstein.nl
T 06-29145206
Bestuurslid Strategie / Marcel Stukker
T 06-53546720
E strategie@vva-larenstein.nl

Regiocoördinatoren
Noord / Liesbeth Fokkes
E noord@vva-larenstein.nl
T 06-25404800
Oost / Henk Vrieling
E oost@vva-larenstein.nl
T 06-21882424
Zuid / Wilco van Hout en Arian Bossers
E zuid@vva-larenstein.nl
T 06-49866197
West / Ed Rodewijk
E west@vva-larenstein.nl
T 06-21527222
Coördinator VVA voor MBCS / Helicon / Gerben de Graaf
E mbc@vva-larenstein.nl
T 06-12890400

Opdrachtgever VVA Larenstein
Uitgever / VVA Larenstein en gaw ontwerp+communicatie
Druk / Drukkerij Tuijtel
Vormgeving / gaw ontwerp+communicatie, Wageningen
Oplage 4.000
Coverfoto / Wim van Hof / gaw.nl
ISSN: 1879-422X

ALUMNIVERENIGING VAN HOGESCHOOL VAN HALL LARENSTEIN EN NETWERKSCHOOL HELICON VELP / JUNI 2014

INHOUD / 3 / 14

6 Burgerinitiatief zorgt voor droge voeten
De agrariërs van de Overdiepse Polder bedachten een terpenplan om
droge voeten te kunnen houden bij hoogwater.

8 ‘VHL-ers mogen best meer kennis hebben van
explosieven’
Het is goed als VHL-studenten en afgestudeerden beter bekend zijn met
de risico’s van explosieven in de grond en waterbodems.

11 VVA-lid Loes Rummenie
Na vele functies is ze terug in Wageningen waar ze haar opleiding begon.
Loes Rummenie is net begonnen bij het RIKILT, het instituut voor voed-
selveiligheid.

12 Efficiënt van gras en maïs naar melk
Melkveehoudster Carla Nijen Es vindt het een uitdaging om saldotech-
nisch tot de besten te behoren. Daarvoor richt ze haar bedrijf zo efficiënt
mogelijk in.

14 Stelling: ‘Natuurbegraafplaatsen zijn een positieve
trend’
Moeten we ruimte geven aan de behoefte van mensen om te worden
begraven in een natuurgebied of kleven er toch te veel nadelen aan?

16 Opleiding Adviseur Openbaar Groen
Henk Adema bedacht tijdens de opleiding een project voor natuuront-
wikkeling. Hij won er een prijs mee en het komt tot uitvoering.

18 Veilig groen staat bij Chemelot
Chemelot is meer dan een grote chemische productielocatie. Een groot
deel van de 850 hectare is groen ingericht, zal blijken tijdens een VVA-
excursie.

Verder
VVA-nieuws & agenda / VVA-leden zoeken kansen

Ronnie Niesink, voorzitter VVA Larenstein

In dit nummer belichten we opnieuw diverse
watergerelateerde projecten. Niet zo verwonder-
lijk in een jaar dat is uitgeroepen tot het themajaar
Ruimte voor Water en waarin alle excursies van
de VVA een blauw tintje krijgen. Maar soms komt
in een artikel het water onverwacht om de hoek
kijken. Opmerkelijk bij hoeveel alumni water op
de een of andere manier een rol speelt. Zelfs bij
disciplines waar je als VVA-lid in eerste instantie
niet zo snel op komt. Wat te denken van niet-
gesprongen explosieven in waterbodems of in
natte veengebieden? Erwin van den Berg heeft
er zijn werk van gemaakt en pleit voor meer
aandacht voor de omgang met explosieven in
de (water)bodem in de Velpse opleidingen.
Met de explosieven snijdt dit VVA Magazine een
tweede thema aan: veiligheid. De Overdiepse
Polder wordt ingericht als waterberging voor
het geval de waterstanden op de Bergsche Maas
gevaarlijk hoge waarden aannemen. Loes Rum-
menie richt zich haar hele werkzame leven al op
veilig voedsel, veilige vaccins en medicijnen en
veilige werkomstandigheden. En bij de komende
excursie naar Chemelot, een ware stad met ruim
vijftig chemische bedrijven, staat bij al het
groen- en waterbeheer veiligheid voorop.
Allemaal voorbeelden waar niet op veiligheid

wordt beknibbeld. Toch is dat niet altijd zo.
Veiligheidsmaatregelen worden soms nog gezien
als een noodzakelijk kwaad. Het komt voor dat een
aannemer te laag heeft ingeschreven en met een
minimale bezetting en minimale verkeersafzettin-
gen werkt, waardoor tot vier keer toe het werk
wordt stilgelegd. In tijden waarin de prijs onder
druk staat, kan de neiging ontstaan concessies
op veiligheid te doen. Ook onder tijdsdruk is het
soms lastig om veiligheid hoog in het vizier te
houden. Zelf ben ik bezig met ISO-9001, VCA**
en VCU. Je zoekt een ideale combinatie tussen
regelgeving, werksnelheid en veiligheid. Dat is
wel eens zoeken, vooral omdat veiligheidsnormen
soms doorgeslagen zijn. Bij werkzaamheden is
het niet altijd mogelijk om te werken conform
Arbo-voorschriften, waardoor onveilige situaties
kunnen ontstaan. Dat er steeds meer bedrijven
inspecties krijgen, is omdat sommigen het de
laatste jaren minder nauw hebben genomen met
de veiligheid. Gelukkig zijn er genoeg mensen die geen conces-
sies doen op veiligheid en daar hebben wij er een
aantal van geïnterviewd. Passie voor het vak en
concurrerend en veilig werken kunnen heel goed
samen gaan.

VVA Magazine oogst bewondering op conferentie voor alumnimanagers

‘Een alumniblad deels gemaakt door vrijwilligers? En ook nog eens jaarlijks zoveel edities met zo’n klein budget!’ Verbazing en bewondering alom tijdens een presentatie van VVA-bestuurslid communicatie Doede Wessels op CASE Lowlands, dé conferentie voor alumnimanagers, -medewerkers en fondsenwervers van universiteiten en hogescholen in Nederland en België.

VVA Magazine steekt af bij het alumni- en relatiemagazine Universiteit Twente en het alumniblad SPUI Magazine van de Universiteit van Amsterdam. Fraaie uitgaven, dat zeker, maar coördinator alumnirelaties Joe Laufer van Universiteit Twente vindt dat in hun eigen glossy te weinig alumnigevoel zit. SPUI Magazine is fraai, hip en krant-

achtig, maar onder meer door de inzet van uitsluitend professionals kostbaar om te maken. Er wordt gekeken naar alternatieven. ‘Een online tijdschrift is niet goedkoper, zoals snel wordt gedacht, en mensen lezen toch nog steeds graag van papier’, zegt Albert Goutbeek, hoofdredacteur van SPUI Magazine. ‘Bovendien wordt het papieren magazine het best als alumni-activiteit gewaardeerd.’ Hoe dan verder in tijden van krimpende budgetten, terwijl alumnibladen belangrijk zijn voor de band met alumni? Wat dat betreft heeft de VVA iets bijzonders in handen. VVA Magazine is dan misschien minder chique, maar het staat wel dicht bij de alumni en hun carrièreontwikkeling. Wat VVA Magazine ook onderscheidt zijn de advertenties, die de band

met het werkveld onderstreept. ‘Advertenties zijn ook gewoon hard nodig’, legt Wessels uit. ‘We hebben als vereniging geen grote pot geld, zoals andere alumnibladen die uit het communicatiebudget van universiteiten kunnen putten.’ Natuurlijk kan VVA Magazine ook van andere alumnibladen leren. SPUI heeft een flink gevulde rubriek personalia. Opmerkelijke onderscheidingen, benoemingen, prijswinnaars, geboortes en trouwerijen. ‘Voor ons magazine zouden we dit ook meer willen’, doet Wessels als oproep. Dus: iets bijzonders te melden over je werk of je privé omstandigheden? Geef het door aan het VVA-bureau (info@vva-larenstein.nl of 026-3695725).

Ria Dubbeldam

Leer beter netwerken

Op vrijdagmiddag 12 september organiseert de VVA vier keer een korte workshop Netwerken onder leiding van Jobien Wind van De Eigen Zaak. Pak je kans om nog beter te leren netwerken. Wind behandelt in de workshops drie netwerkvragen: Hoe doe je het, wat kan het opleveren, wat is eigenlijk je netwerk? En natuurlijk ga je tijdens de workshop gelijk aan de slag. Na afloop heb je concrete handvatten om je netwerk actief te benaderen. De workshops zijn een programmaonderdeel van de open dag over het aanbod cursussen en trainingen van VHL Trainingen & Cursussen en beginnen om 13:15, 14:15, 15:15 en 16:15 uur. De dag wordt georganiseerd door VHL Trainingen & Cursussen en de VVA samen. De VVA vindt het belangrijk aan deze dag bij te dragen ter ondersteuning van de carrièreontwikkeling van de leden. Als afsluiting van een informatieve middag bieden de VVA en VHL Trainingen & Cursussen je een Netwerkborrel/BBQ aan. Meer informatie volgt in de VVA-nieuwsbrief en op de VVA-website.

RUIMTE VOOR WATER

Ruimte voor de Waal bij Nijmegen

bron: gemeente Nijmegen

Nieuwsgierig naar de voorde- ringen van de dijkverlegging en de aanleg van de nevengeul bij Lent – aan de overkant bij Nijmegen – en alle werkzaamheden die daarbij horen? Ga mee met de VVA-excursie op 11 juli. De nevengeul is onderdeel van het project Ruimte voor de Waal, een maatregel om de klimaatverandering op te vangen. Door de klimaatverandering zal er veel meer water door de Waal stromen. Juist bij Nijmegen geeft dat problemen. De rivier maakt hier een scherpe bocht en is er maar 400 meter breed. Daardoor wordt bij hoogwater het water in de flessenhals opgestuwd.

Als we niets doen geeft dat op den duur overstromingen en dijkdoorbraken. Aldus wees het kabinet dit gebied aan als plek waar iets moet gebeuren in het kader van Ruimte voor de Rivier. Het idee van Rijkswaterstaat stuitte aanvankelijk op weerstand, met name bij de bewoners van Lent. Vijftig woningen en zeven bedrijven moesten wijken. Ook de gemeente was aanvankelijk tegen. Toen het parlement het plan toch aannam, besloot het Nijmeegse gemeentebestuur het project te omarmen en het gelijk maar goed te doen. Er lagen mooie kansen voor ruimtelijke ontwikkeling. Door de aanleg van de geul ontstaat er een anderhalf kilometer lang eiland. Dat wordt een nieuw stedelijk rivierpark in het hart van de stad, want inmiddels heeft Nijmegen de sprong over de rivier gemaakt. De geul wordt een recreatieoord voor zeilers, roeiers en kanovaarders. Meer informatie en aanmelding zie Agenda op pagina 20. Aan deze excursie kunnen maximaal 30 deelnemers deelnemen, dus meld je snel aan.

Even kennismaken
Nieuwe penningmeester
Peter Wegdam

‘Gelijk na mijn afstuderen ben ik lid van de VVA geworden. Ik ben zeer geïnteresseerd in de VVA-activiteiten en in het magazine. De oproep in het magazine in februari voor een nieuwe penningmeester was voor mij aanleiding om te reageren en meer betrokken te raken bij de VVA. Ik hoop dan ook de komende jaren in de functie van penningmeester een positieve bijdrage aan de vereniging te kunnen leveren.

Meer over mezelf. In 2005 ben ik afgestudeerd bij Hogeschool Van Hall Larenstein aan de opleiding Tuin- en Landschapsinrichting met als afstudeerrichting beheer. Na een korte detachering via Agrojobs bij de gemeente Nijmegen heb ik ruim zes jaar gewerkt als speelruimteadviseur bij OBB Ingenieursbureau in Deventer. In heel Nederland bracht ik adviezen uit aan gemeenten hoe om te gaan met speelvoorzieningen op het gebied van beleid, ontwerpka- ders en begrotingen. Daarnaast heb ik op beurzen gestaan, acquisitie gevoerd en mede offertes geschreven. Door de terugloop in de opdrachten heb ik een klein jaar thuis gezeten. Een jaar waarin ik veel heb gesolliciteerd, maar ook tijd heb gehad om klussen in en om het huis op te pakken. Sinds juli 2012 werk ik als vaktechnisch medewerker bij de provincie Gelderland op de afdeling beheer en onderhoud voor het wegendistrict Noord. Ik geef onder meer advies over vergunningen, in roulatie met collega’s neem ik meldingen van storingen aan verkeerslichten aan en ik controleer de facturen van uitgevoerd werk aan verkeerslichten.’

Herdenkingsplaquette voor oud-directeur Anne Bierma en nieuwe naam voor de Kapel

VVA en Hogeschool VHL laten voor oud-directeur Anne Bierma die op 5 januari 2013 is overleden, een herdenkingsplaquette vervaardigen. De Kapel op Landgoed Larenstein wordt ter ere van Bierma omgedoopt tot de ‘Anne Bierma zaal’. De onthulling van de plaquette en de nieuwe naam voor de Kapel vindt plaats in juli.

De datum is nog niet bekend, deze wordt bekendgemaakt via de digitale nieuwsbrief van de VVA. Belangstellenden zijn van harte welkom om de plechtigheid bij te wonen. Anne Bierma was van 1963 tot 1987 directeur van de BCS (Bosbouw en Cultuurtechnische School), één van de rechtsvorgangers van Hogeschool

Larenstein en Netwerkschool Helicon. Ook was hij lid en later erelid van de VVA. Tot het laatst was hij actief en bij iedere grote VVA-activiteit aanwezig. Onder zijn leiding groeide de school uit haar voegen. De BCS die begon in Villa Sonsbeek, streek uiteindelijk in 1974 neer in het voormalige klooster Larenstein in Velp.

Halverwege de jaren 80 werden de M(iddelbare)BCS en de H(ogere)BCS gesplitst, zij gingen afzonderlijk verder. Bierma was een mens-manager, samen met het bestuur en twee adjunct-directeuren leidde hij de school als een grote familie. Dit dwingt nog steeds bewondering af voor het opereren van Bierma.

Personalia

Overleden 08-04-2014
De heer H.W. Palm
Geboren: 06-05-1965
Afgestudeerd: 1987
MBCS Cultuurtechniek

Correspondentieadres
Boshoekerweg 6 A
8167 LS Oene

Burgerinitiatief zorgt voor droge voeten

Een aantal agrariërs in de Overdiepse Polder is gebleven. Hun nieuwe boerderijen, stallen en schuren zijn op terpen gebouwd.

Met de overheid strijden tegen water is altijd beter dan strijden tegen overheid en water. Dat moeten agrariërs van de Overdiepse Polder in Waspik gedacht hebben, toen ze een terpenplan bedachten om droge voeten te kunnen houden. Het terpenplan werd omarmd door diezelfde overheid en is nu bijna afgerond. Tijd voor een VVA-excursie naar het gebied onder leiding van waterschap Brabantse Delta.

Boer Nol Hooijmaaijers geeft een rondleiding op zijn nieuwe bedrijf.

‘Dit project van Ruimte voor de Rivier is opgezet naar aanleiding van het hoogwater in 1993 en 1995’, vertelt gids Jacqueline van der Wijk de twintig deelnemers van de excursie op de zwaarbewolkte en door buien overgoten 9^e mei. Zij is door waterschap Brabantse Delta speciaal opgeleid voor excursies door het gebied. Vanaf het moment dat de overheid kenbaar maakte het behoud van veiligheid vooral via ruimte voor water te willen realiseren, kwam de Overdiepse Polder in beeld voor piekberging van tijdelijk overtollig water in de Bergsche Maas. De bewoners van de polder, veelal agrarisch ondernemers, besloten in 2001 zelf het initiatief te nemen voor een inrichtingsplan. Een van de bewoners van het gebied verwoordde het indertijd als volgt:

‘We waren bang voor de overheid dan voor water.’ De reden was dat na het aanwijzen van de polder voor waterberging het wel eens lang kon duren voordat er daadwerkelijk iets ging gebeuren. Ambtelijke molens draaien langzaam, men wil studies uitvoeren en beleid ontwikkelen. Ondertussen weten de agrariërs niet waar ze aan toe zijn, waardoor hun investeringen beperkt blijven tot het hoogst noodzakelijke, terwijl boeren net buiten het gebied wel de ruimte hebben om hun bedrijf te vernieuwen of uit te breiden.

Koploper

Door de positieve insteek van de bewoners en de creativiteit van het plan groeide de maatregel Overdiepse Polder uit tot een koploper in het programma Ruimte voor de Rivier. Na oplevering van het 111 miljoen euro kostende project in 2015 zal de polder naar verwachting gemiddeld één keer in de 25 jaar onder water komen te staan en daarmee stroomopwaarts zorgen voor een waterstanddaling van 27 centimeter bij ‘s-Hertogenbosch. Dit zal vooral gebeuren in de maanden december tot en met april, omdat dan de waterstand meestal het hoogst is en de schade aan gewassen het geringst. ‘Een van de eisen richting de agrariërs is ook dat in die periode het aanwezige gewas niet hoger dan 30 centimeter mag zijn om de doorstroming van het water niet te veel te hinderen’, aldus Van der Wijk. ‘Met de overheid is verder afgesproken dat schade die zich op dat moment voordoet volledig gecompenseerd wordt.’

Ruimte voor groei

Aankankelijk voorzag het plan in terpen voor alle zeventien boeren. Van der Wijk: ‘Maar een derde zag op voorhand niets in blijven wonen in de polder of op een terp. Een derde twijfelde en de rest wilde wel graag blijven.’ Er was bijvoorbeeld een jong gezin met plannen om te verhuizen naar Canada om daar een nieuw bedrijf op te zetten. Zij wilden graag snel vertrekken nu de mogelijkheid zich voordeed. Dit had tot gevolg dat al in 2005 de eerste boerderij in de polder werd opgekocht. Boer Nol Hooijmaaijers, een van de initiatiefnemers van het plan en inmiddels alweer 16 maanden woonachtig op een van de nieuwe terpen, zegt daarover tijdens het VVA-bezoek aan zijn bedrijf: ‘Die mensen zeiden: ‘Nu zijn de kinderen nog klein en hebben ze nog niet de kans gehad om uitgebreid vrienden te maken op school. In een later stadium wordt dat lastiger.’

Jacqueline van der Wijk licht het project Overdiepse Polder toe.

Van families die wilden vertrekken zijn de laatste twee net uit het gebied vertrokken. Een van hun boerderijen is vanaf de terp van Hooijmaaijers nog te zien, maar zal de komende tijd worden afgebroken.

Toekomstbestendige bedrijven

Door het vertrek van een aantal agrarische families werd besloten acht terpen te realiseren, waarop ze hun erf met boerderij, stallen en schuren konden bouwen. Door de vrijgekomen grond van de vertrekkers kunnen

de acht blijvende boeren in het 550 hectare binnendijkse en 180 hectare buitendijkse gebied de toekomst tegemoet gaan. Hooijmaaijers: ‘We hadden voor de verhuizing zo’n 30 hectare grond. Dat gold voor bijna elke boer in de polder. Eigenlijk te weinig grond om op den duur allemaal te kunnen blijven bestaan. Nu hebben we 60 tot 65 hectare.’ Door de uitbreiding van het areaal kon de stalruimte ook flink uitbreiden. Op de terp met een bouwblok van 2,5 hectare op 6 meter boven het maaiveld staat nu een nieuwe woning met een stal voor 121 stuks melkvee en daarnaast nog ruimte voor het jongvee, kuilvoeropslag en een machineberging. Wat veel belangstelling trekt bij de excursiedeelnemers zijn de twee melkrobots die Hooijmaaijers voor de nieuwe stal aanschafte. Hij maakt echter nog net zo vaak een ronde door de stal als vroeger. ‘Zo houd je ook een binding met die beesten. Het moet niet zo zijn dat ze je drie dagen niet zien en vervolgens op de loop gaan bij het zien van zo’n blauwe overall’, aldus

Illustratie van het rivierverruimingsproject Overdiepse Polder.

Hooijmaaijers, die in 2010 voor zijn inzet tijdens het planproces koninklijk werd onderscheiden als Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Na afloop van de excursie een gezellig diner.

Korte afstanden

Wat opvalt tijdens de excursie is, dat de vrijgekomen grond in het project er ook weer is gebruikt. De grond van de oude dijk en het gronddepot is gebruikt voor het versterken en aanleggen van de nieuwe dijk en de terpen. Omdat nog grond nodig was, werd ook speciale thermisch gereinigde grond aangevoerd voor de fundering van de terpen en de nieuwe dijk; een nieuwe ontwikkeling in de aanleg van dijken. Daarnaast is er in de polder een

speciale weg aangelegd voor het grondtransport. De fundering ervan bestaat uit puin van de gesloopte boerderijen. Ondertussen zijn al zo’n 900 tot 1000 transporten over de weg gegaan. Van der Wijk: ‘De weg was een van de eisen van de bewoners. Ze wilden het transport niet over bestaande wegen langs de boerderijen. Een aantal gezinnen heeft kleine kinderen. Je moet er niet aan denken dat hen iets overkomt.’ Als de werkzaamheden zijn afgerond komt er nog een kavelruil, zodat de gronden zo dicht mogelijk bij de boerderijen komen te liggen en de afstanden naar de percelen voor de boeren zo klein mogelijk worden. De mineralenkringloop op de boerderijen is heel kort. Hooijmaaijers: ‘Alle voer voor de beesten verbouwen we zelf en alle mest werken we in de eigen percelen onder. Het zou kunnen dat we iets moeten afvoeren, maar dat is de moeite niet als je het vergelijkt met de hoeveelheid die we zelf gebruiken. De cirkel is rond.’

TEKST EDWIN VRIEZEN
FOTO'S WILCO VAN HOUT

‘VHL-ers mogen best meer kennis hebben van explosieven’

Zijn baan is wat ze in zijn branche een ‘spontane vondst’ noemen. Als land- en watermanager kwam hij toevallig in aanraking met de wereld van de bommen en granaten. Voor hij het wist zat hij er middenin. Erwin van den Berg werkt bij REASeuro, dat gespecialiseerd is in opsporing van explosieven. ‘Het is goed om tijdens de opleiding al kennis te nemen van de risico’s van explosieven in de grond of waterbodems. We zijn dan ook in gesprek met Van Hall Larenstein.’

Bij een luchtgronddoelraket in een vitrine van hun opleidingscentrum blijft Erwin van den Berg staan en wijst. ‘Daarmee is mijn relatie met dit werk begonnen. Een dergelijke raket is uit agrarische grond in de buurt van de spoorlijn Zutphen-Arnhem gekomen. Dit gebeurde tijdens het ruilverkavelingproject Brummen-Voorst waaraan ik als projectleider bij Arcadis werkte. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden dit soort raketten gebruikt voor vernietiging van harde bewegende doelen, zoals treinen. Het is niet zo verwonderlijk dat hij daar lag. De boer wilde het hem toebedeelde land wel accepteren, maar zei er wel bij: ‘Dan moet jij het de eerste keer ploegen.’ Hij wist wat daar in de oorlog was gebeurd. Ja, en toen moest ik een oplossing zoeken en heb ik REASeuro (Riel Explosive Advice & Services Europe) gebeld. Zij zochten het perceel af en vonden een gevechtscop van een raket en een handgranaat.’

Gevraagd

Bij de ruilverkaveling Groesbeek in ongeveer dezelfde tijd speelde dezelfde problematiek. Opnieuw schakelde hij REASeuro in. De samenwerking beviel goed. Na enkele keren vroeg REASeuro hem om voor hun te komen werken. Dat werd een ja. Op den duur kreeg hij echter gezondheidsklachten en ging hij terug naar Arcadis. Daar kon Van den Berg het op een gegeven moment ook niet meer volhouden vanwege toenemende allergie en astmaklachten. Een goede luchtkwaliteit is voor hem erg belangrijk. Hij bevond zich voor zijn werk vaak in gebouwen met een minder goede luchtkwaliteit en zat veel op de snelweg. Van den Berg besloot voor zichzelf te beginnen, maar REASeuro vroeg hem opnieuw. Sinds 2009 is hij weer terug. Aanvankelijk als projectmanager, nu als senior adviseur. In deze rol adviseert hij klanten en coacht hij collega’s. Het is bijzonder om bij een bedrijf te werken dat gespecialiseerd is in alles wat met explosieven te maken heeft. Wat wist Van den Berg daar nou van? ‘Inderdaad, van explosieven aanvankelijk niet veel, maar wel van land- en watermanage-

ment. In dit bedrijf ben ik de enige met zo’n achtergrond. Ik kwam dan ook snel in de advisering aan klanten over dit soort zaken terecht. De meeste collega’s van de afdeling advies, waar ik werk, hebben geschiedenis gestudeerd. In deze branche is het echter belangrijk om ook kennis te hebben van de ondergrond.’ Het bedrijf heeft graag meer van dit soort deskundigheid in huis. ‘Twee jaar geleden heb ik via een vacature op de VVA-website en in de digitale nieuwsbrief geprobeerd een collega aan te trekken. Merkwaaardig, er kwamen nauwelijks reacties. Uiteindelijk hebben we een afgestudeerde van een andere hogere agrarische school aangenomen.’

Banden aanhalen met VHL

Omdat het niet lukte een VHL-er te vinden, besloot Van den Berg de banden bij Hogeschool Van Hall Larenstein aan te halen. ‘Docent Dan Assendorp heeft mijn collega’s vier dagen colleges gegeven over milieu, archeologie, bodemopbouw, geomorfologie, oftewel alles wat belangrijk is voor wat wij in de ondergrond doen. Dat was heel nuttig. Mijn collega’s beginnen te snappen wat dat voor ons werk betekent. Het maakt bijvoorbeeld veel uit op welke grond een bom valt. In West-Nederland kan een bom in dikke veenpakketten tot wel 14 meter diep inslaan, terwijl hetzelfde type bom op de Veluwe niet veel verder komt dan 2 meter. Dit soort kennis is financieel van groot belang. Op 2 meter diepte kost opsporing een paar dubbeltjes per vierkante meter, op 10 meter heb je het al snel over 20 tot 25 euro. Onze klanten moeten dat van tevoren weten om dit mee te kunnen nemen in hun projectvoorstellen.’

Vooronderzoek

Zijn bedrijf is beslist geen EOD (Explosieven Opruimingsdienst Defensie). Die komt in actie als er spontaan een explosief, zoals een vliegtuigbom, wordt gevonden en veilig tot ontploffing moet worden gebracht. REASeuro zit in het traject ervoor. Van den Berg legt in het kort de werkwijze uit. ‘We doen eerst historisch vooronderzoek aan

de hand van onder andere luchtfoto's, bombardementsgegevens van de geallieerden en dagrapporten van de Luchtbeschermingsdienst. Is een locatie inderdaad verdacht, dan bekijken we vooral wat dit betekent voor de klant. Wat wil die gaan maken en hoe diep gaat hij de grond in. Gaat hij graven, heien, trillen, ophogen? Is er kans op ontploffing? Op grond van de risicoanalyse komen we tot een advies. Bijvoorbeeld om met een aantal aanpassingen in de methodiek toch het werk veilig te kunnen uitvoeren. Of je geeft het advies het terrein in te gaan en de explosieven voor de start van de werkzaamheden op te sporen en te verwijderen. Aangetroffen explosieven worden dan verwijderd en tijdelijk veiliggesteld, waarna de EOD ze onschadelijk maakt.'

Verrassingen voorkomen

Het historisch vooronderzoek is heel belangrijk, benadrukt Van den Berg. Het kan onaangename en kostenverhogende verrassingen voorkomen. Als de Arbeidsinspectie op een bouw- of werkplaats komt en constateert dat er geen vooronderzoek is verricht, kan deze het werk stilleggen. Wordt er tijdens een project iets gevonden, dan is de inspectie er sowieso bij.'

Is het dan niet verplicht om onderzoek naar explosieven te doen? 'We hebben specifieke wet- en regelgeving voor milieu en archeologie, maar explosieven zijn geregeld via de Arbeidsomstandighedenwet als onderdeel van de zorg voor een veilige werkomgeving en via de Gemeentewet als onderdeel van zorg voor de openbare veiligheid. In die zin is het natuurlijk wel verplicht. Ik adviseer dan ook: doe dat vooronderzoek, dan kun je dat afvinken. Gelukkig komt het steeds meer bij de opdrachtgevers tussen de oren. Bij Rijkswaterstaat en Prorail staat het standaard op de checklist voor de voorbereiding van projecten. Steeds meer gemeenten laten een vooronderzoek voor hun gemeente verrichten, zodat ze bij bestemmingsplannen, omgevingsvergunningen en dergelijke vooraf weten of rekening moet worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van explosieven. Is dit het geval, dan kan voor de kosten van de opsporing een rijksbijdrage worden aangevraagd.'

CARRIÈRE

Erwin van den Berg

OPLEIDING / IAHL, Land- en Watermanagement, afstudeer-richting hydrologie en waterbeheer (1995)

WERK / Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Arcadis, REASeuro (eerst projectmanager, nu senior adviseur)

RELEVANTE WEBSITE www.reaseuro.nl

Unieke specialisatie

Het type bedrijf waar Van den Berg werkt is uniek in zijn soort. 'Er zijn in Nederland meer bedrijven werkzaam in de explosievenopsporingsbranche, maar het is niet hun core business. Ze doen het erbij. Denk aan aannemers en slopers. Onze directeur, die dit bedrijf in 1998 heeft opgericht, zag het gat in de markt, de leemte voordat de EOD in wordt geschakeld nadat spontaan een explosief is gevonden.' Het aandachtsgebied van REASeuro is in eerste instantie de Tweede Wereldoorlog. Die heeft in Nederland nu eenmaal de zwaarste sporen achter gelaten. Daarnaast komen steeds vaker zelf in elkaar geknutselde, geïmproviseerde explosieven langs. 'Dan moet je meer denken aan dat wij preventieve zoekacties uitvoeren bij bijvoorbeeld grote evenementen. Zo hebben wij tijdens twee Olympische Spelen het Holland Heineken House gecontroleerd. We doen dit soort werk ook voor grote ondernemingen. Dan kunnen het cruiseschepen zijn of vergaderlocaties die we doorzoeken.'

REASeuro – de naam zegt het al – is ook actief in het buitenland. In België bijvoorbeeld, waar het tevens om explosieven uit de Eerste Wereldoorlog gaat. Verder van huis is REASeuro actief geweest in de Balkanlanden en het bedrijf heeft projecten gehad in Afrika. 'Momenteel zijn we in Irak als adviseur betrokken.'

Kennis halen en brengen

Vanwege hun brede expertise heeft het bedrijf een opleidingspoot. 'We geven bijvoorbeeld cursussen aan receptionisten over hoe je omgaat met bommeldingen en aan postkamerpersoneel hoe je verdachte postpakketjes moet behandelen. We verzorgen veel cursussen op maat aan bedrijven, maar ook gecertificeerde brancheopleidingen. Er komen hier dus ook concullega's die bij ons een certificaat halen of laten verlengen! Voor specifieke lesonderdelen schakelen we Van Hall Larenstein in. Momenteel zijn we aan het bekijken of we omgekeerd ook wat kunnen betekenen voor de hogeschool. Een nieuw idee is om onze kennis in de opleiding te brengen door bijvoorbeeld het geven van gastcolleges of een aparte cursus. Dat zou een verrijking van de opleiding Land- en Watermanagement zijn. Afgestudeerden hoeven geen explosievenexpert te zijn. Het enige wat ze in hun toekomstige werk moeten kunnen is de juiste vragen stellen. Het gaat erom aan de voorkant vast te stellen of er rekening gehouden moet worden met explosieven. Dit voorkomt verrassingen en problemen met de projectbeheersing tijdens de uitvoering.'

TEKST RIA DUBBELDAM EN ERIK HENDRIKS

FOTO'S HANS DIJKSTRA/GAW.NL

Loes Rummenie heeft een gloednieuwe baan. Bij het RIKILT, het Nederlandse onderzoeksinstituut voor voedselveiligheid. Daarmee is ze na een hele reeks functies terug in de stad waar ze met haar opleiding begon. In Wageningen studeerde ze laboratoriumtechniek aan de toenmalige STOVA.

'Innovatie, uitdaging: dat is wat ik zoek in mijn werk'

Kun je al iets vertellen over je nieuwe baan?

'Nog niet zoveel. Ik ben me volop aan het inlezen om de systemen me eigen te maken, zodat ik straks adviezen kan gaan geven. Als afdelingshoofd KAMS ben ik verantwoordelijk voor de kwaliteit, arbo, milieu en systemen (laboratorium-informatie en ICT-systemen) van onze organisatie. Het interessante van deze organisatie is dat er met hoogwaardige analysetechnieken wordt gewerkt.'

Hoe verliep je carrière voor je deze baan kreeg?

'Mijn eerste baan was op een microbiologisch lab bij Solvay Pharmaceuticals. Daar vond ik niet de uitdaging die ik nodig heb. Ik verzon van alles. Bijvoorbeeld hoeveel testen ik in een kwartier kon doen. Gelukkig was er al snel een mogelijkheid om door te groeien. Als een van de eerste in Nederland ontwikkelden we een methode om griepvaccins via weefselkweek te produceren. Bijdragen aan innovaties, dat vind ik leuk. Het betekent leren, proeven opzetten en toetsen. Het aspect veiligheid was erg belangrijk. De mensen hield ik voor: 'Wees bewust van de impact van je handelen. Ons vaccin moet zo veilig zijn dat je het aan je eigen kinderen durft te geven.' Bij Solvay werd ik uiteindelijk hoofd van het microbiologisch lab in Olst, waar we ook innovatief bezig waren met steriliteitstesten in een isolator. Dat is een soort grote couveuse die we valideerden om te testen of producten echt onder steriele omstandigheden worden geproduceerd.'

De vestiging in Olst moest daar toch weg in verband met rivierverruimende maatregelen langs de IJssel?

'In mijn tijd speelde die discussie inder-

daad. Om die reden ben ik daar nooit naartoe verhuisd, maar in Bussum gebleven. Mijn kinderen zijn er nu nog dankbaar voor dat we altijd op één plek zijn blijven wonen. Maar destijds maakte ik lange dagen en zag onze kinderen, die nog klein waren, weinig. Het voelde niet goed. Ik ben gaan werken in het streekziekenhuis in Blaricum als hoofd van het pathologisch laboratorium. Daar ben ik met heel andere aspecten van kwaliteitszorg bezig geweest: het tijdig en correct informeren van artsen en patiënten.'

En toch ging je weer elders werken?

'Op een congres kwam ik een recruiter tegen die vond dat hij de ultieme baan voor me had bij melkfabriek Campina als Quality Assurance (QA) release manager. Ik wilde toch echt niet naar Veghel, maar hij antwoordde: 'Je kan er toch wel gaan praten?'

Daarna kwam je bij je laatste baan bij FrieslandCampina in Beilen?

'Nee, het verhaal is nog niet klaar. Eerst werkte ik nog bij een farmaceutisch research bedrijf in Leiden, tot die door de recessie moest saneren. Mijn zelf opgebouwde afdeling heb ik bijna helemaal moeten ontmantelen. Toen had ik er geen zin meer in. Bij een familiebedrijf kon ik vervolgens aan de slag als production manager tot een multinational het overnam. Het was een farmaceutisch verpakkingsbedrijf waar ik met alle technische aspecten van een productiebedrijf te maken had. Daarna volgde FrieslandCampina op interim basis.'

En helemaal in Beilen...

Doordeweeks woonde ik daar en in de weekenden thuis. Bijna twee jaar werkte ik als senior QA specialist aan een baby-

voedingsproject. Het ging om de kwaliteit in alle fasen van de productie, vanaf de inkoop van de grondstoffen, de aanleg van de leidingen in de fabriek, de validatie van de testen tot aan de levering. Daarna werd ik benaderd voor deze functie bij het RIKILT, waardoor ik doordeweeks weer thuis woon. Ik werk hier nog maar kort, maar ik heb al gemerkt dat er gedreven mensen werken aan interessante projecten.'

TEKST RIA DUBBELDAM FOTO WIM VAN HOF/GAW.NL

Naam Loes Rummenie
Woonplaats Bussum
Studie Laboratoriumtechniek, STOVA (1983)
Functie Afdelingshoofd kwaliteit, arbo, milieu en systemen bij het RIKILT, Wageningen UR

Efficiënt van gras en maïs naar melk

Melkveehoudster Carla Nijen Es uit Ruurlo vindt het een uitdaging om in haar buurt saldotechnisch tot de besten te behoren. Daarvoor richt ze haar bedrijf zo efficiënt mogelijk in. Koeien in de wei is om die reden nog geen optie. Naar verduurzaming kijkt ze ook, maar dan moet het wel renderen.

Van de vijf zussen wilde Carla Nijen Es graag het melkveebedrijf overnemen. Ze houdt van koeien en machines.

‘Met onze verspreid liggende percelen – maar 9 van de 65 hectare ligt om de boerderij – is het arbeidstechnisch nauwelijks te doen om de koeien te weiden’, vindt Nijen Es. ‘Voor de koeien is dat ook niet goed. Je moet ze niet de ene dag naar binnen en de andere dag naar buiten doen. Dat komt de melkproductie niet ten goede.’ Daarnaast is ze ervan overtuigd dat koeien in de huidige moderne stallen qua comfort beter af zijn

dan in de wei. En dus staan haar koeien, uitgezonderd de dames die nog moeten afkalveren, binnen. Toch kijkt ze naar mogelijkheden. Bijvoorbeeld of ze een bepaalde groep melkkoeien kan weiden of alle melkkoeien enkele uren op een beperkte oppervlakte.

Coulisselandschap
Nijen Es weet dat koeien op stal houden maatschappelijk gevoelig ligt, maar ze

is er niet de persoon naar om er omheen te draaien. Ze zegt wat ze vindt. Bovendien is het nu eenmaal zo dat het coulisselandschap beperkingen met zich meebrengt. “‘t Is zoals ‘t is’, luidt haar gevleugelde uitspraak. Verhuizen vindt ze geen optie. Haar wortels liggen nu eenmaal in de Achterhoek. ‘Naar Frankrijk gaan, waar ik 7 kilometer om me heen kan kijken, daar word ik niet gelukkig van.’

Het is niet zo dat de koeien pas de laatste jaren binnen staan, zoals de trend is. Op De Kiebekke gebeurt dat sinds 1972, toen haar vader de melkveestapel uitbreidde en een ligboxenstal liet bouwen. Sindsdien wordt het gras ingekuild voor de wintervoeding en ‘s zomers gemaaid als verse stalvoeding. ‘Maaien is bovendien veel efficiënter dan koeien in de wei. Buiten vertrappen de koeien te veel van het goede gras.’

Aan de top
Efficiënt boeren staat bij Nijen Es duidelijk voorop. ‘Van onze studiegroep met acht melkveehouders draai ik saldotechnisch mee in de top. Er zijn er die inzetten op minder krachtvoer of een hogere melkproductie. Ik ben meer allround en probeer zowel het krachtvoer te drukken als meer melk uit eigen ruwvoer te produceren.’ Een hogere melkproductie is er al langer geleden ingebracht door de oorspronkelijke MRIJ veestapel – roodbonte Maas-Rijn-IJssel voor melk- en vleesproductie – te kruisen met Amerikaanse Holstein Friesians (HF), een echte melkkoe. Maar het gaat niet alleen om de liters. Ze wordt ook uitbetaald op het eiwit- en vetgehalte (3,75% eiwit, 4,58% vet) en daarin presteren MRIJ’s beter. De kruislingen combineren het voordeel van beide rassen. In haar omgeving is Nijen Es vaak de eerste die maïs zaait of gras maait. Al voor Pasen had ze de eerste snede eraf. Begin mei begon ze met de tweede, terwijl andere boeren pas met de eerste bezig waren. ‘Het is gewoon een kwestie van op tijd beginnen. Net als bij het opstaan. Ben je er vroeg uit, dan heb je een hele dag voor je en kun je veel doen. Sta je later op, dan blijf je de hele dag hollen.’ Om niet achter de feiten aan te hollen, voert ze veel werkzaamheden zelf uit. Juist vroeg in het seizoen kan ze nog de kleinere zodenbemester van haar loonwerker huren. ‘Hij werkt voor boeren in Halle/Wolfersveen, waar de grond net lager en natter is dan hier en waardoor hij daar pas later kan beginnen.’

Toch boerin
Aanvankelijk lag het niet in de bedoeling de melkveehouderij over te nemen. Een zus zou dat doen. Dus oriënteerde ze

zich als vijftienjarige op een andere toekomst. Ze dacht aan de marechaussee of politie. Tot de zus vertelde dat ze andere plannen had. En omdat haar andere drie zussen geen belangstelling hadden, bleef Carla over. Zij wilde wel. Ze houdt van koeien en grote machines. Na de middelbare landbouwschool in Winterswijk ging ze naar Deventer voor de opleiding dier- en veehouderij. Haar ouders stimuleerden haar om door te leren. ‘Dan heb ik altijd een goed diploma achter de hand, zeiden ze.’ Om zeker te weten of ze de boerderij wilde overnemen, werkte Nijen Es na haar afstuderen in 1997 eerst vijf jaar in loondienst bij haar ouders. Daarna stapte ze in de maatschap en vijf jaar later in 2007 nam ze het boerenbedrijf over.

Hecht familiebedrijf
Haar ouders wonen op het erf en werken volop mee. ‘Mijn moeder doet de boek-

Naam Carla Nijen Es
Bedrijf Boerderij De Kiebekke
Vestiging Ruurlo
Medewerkers familie werkt mee
Veestapel 116 koeien, 80 stuks jongvee, 3 stieren
Grond 65 hectare: 27 in eigendom en overig gepacht van Huize Ruurlo
Opleiding Dier- en Veehouderij, Hogeschool Van Hall Larenstein Deventer (1997)

Carla Nijen Es is aanwezig op Facebook

houding en mijn vader staat elke dag om half zes op. Mijn vriend heeft een baan van 40 uur, maar helpt ‘s ochtends en ‘s avonds.’ Een hecht familiebedrijf. Zo hecht dat ze belangrijke zaken altijd met haar familie en vriend overlegt. ‘En mijn zussen komen helpen als er gehooïd moet worden voor het jongvee. Dan maken we zo’n 300 tot 400 ‘vrouwenbaaltjes’ van ongeveer 6 kilo die op de kar moeten worden gestapeld. De kinderen van mijn zussen lopen hier ook veel rond en zien de melkveehouderij zelfs als hun boerderij. Ze vragen me bijvoorbeeld: ‘Hoeveel trekkers hebben WIJ?’ Om dat trots door te vertellen aan vriendjes.’

Eigen ontwerp
Genoeg aan de keukentafel gepraat. Nijen Es geeft graag een rondleiding. Te beginnen bij de voormalige varkensstal, die is omgebouwd voor de kalveren. Diverse stallen volgen: de jongveeschuur ingestrooid met stro, een openfrontstal, de ligboxenstal uit de jaren zeventig. Voor elke leeftijdscategorie is een stal. Haar trots is de ruime en lichte ligboxenstal voor melkgevendende koeien, die Nijen Es in 2009 naar eigen ontwerp heeft laten bouwen. ‘Het was een groot voordeel dat ik tijdens mijn opleiding bouwtechnisch tekenen erbij heb gedaan. De stal is precies geworden zoals ik wil. Heel efficiënt; elk hoekje wordt benut. Kijk, in de hoek zit de melkstal. Nee, geen melkrobot. Mensen zeggen weleens: ‘Maar dan ben je toch nooit vrij?’ Ik zeg dan: ‘Als ik weg wil, regel ik wel iemand om te melken. In een robot zie ik geen voordeel. Je moet je koeien toch altijd volgen en tijdens het melken kan dat uitstekend.’

De stal staat niet vol. Hij biedt ruimte aan 154 melkkoeien. Ze heeft ruimte om te groeien. Niet dat ze daar plannen voor heeft. ‘Als ik met meer koeien harder moet werken of er krachten voor moet inhuren zonder dat het financieel meer oplevert, waarom zou ik het dan doen?’

EKST TAMARA VAN TRICHT EN RIA DUBBELDAM
FOTO'S WIM VAN HOF/GAW.NL

Ze komen er steeds meer: natuurbegraafplaatsen. Natuurmonumenten is onlangs nog een samenwerking aangegaan met Natuurbegraven Nederland (NBN) om de komende jaren er 10 tot 15 in te richten. Maar is dat wel een goede ontwikkeling? Moeten we ruimte geven aan de behoefte van mensen om te worden begraven in een natuurgebied of kleven er toch te veel nadelen aan?

‘Natuurbegraafplaatsen zijn een positieve trend’

Reacties

Gert-Jan van Dunnewold
MBCS Bos- en Cultuurtechniek, 1985
Mede-eigenaar Beeldhout, Arnhem

‘Als beeldhouwer en voormalig natuurbeheerder voel ik me erg verbonden met de natuur. Voor mij zou het dan ook vanzelfsprekend zijn om begraven te worden in een mooi stuk ruige natuur met een mooie inlandse eik of eenvoudige houten sculptuur op mijn graf. Het natuurlijk begraven moet natuurlijk niet ten koste gaan van kwetsbare natuurgebieden. Het zou van mij bij voorkeur mogen in een nieuw aan te leggen gebied of landgoed, waar de natuur zichzelf mag ontwikkelen. Een argument van tegenstanders dat de doden de natuur zouden vervuilen of belasten vind ik een beetje onzin. Op een natuurlijke begraafplaats worden de

lichamen in een kartonnen doodskist of lijkwade begraven en door de bomen weer gerecycled. Ruimen is dan ook niet meer nodig en dit werkt weer kostenbesparend. Begraven zou zo zelfs een stuk goedkoper kunnen worden. In Engeland wordt de zogenaamde ‘woodland burial’, letterlijk vertaald ‘bosland begraving’, steeds populairder. Er zijn daar inmiddels al 130 ‘woodland burial grounds’. Nieuwe natuurontwikkeling met behulp van onze overledenen, ik ben er voor!’

Anjo Verhoeven
RHSTL, Cultuurtechniek en Beheer, 1982
Adviseur inrichting en beheer openbare ruimte en groenvoorzieningen, zzp’er

‘Verbaasd heb ik de berichtgeving gelezen dat Natuurmonumenten een samenwerking is aangegaan met Stichting Natuurbegraven Nederland. Persoonlijk en als adviseur vind ik begraafplaatsen meestal parkachtige plekken van rust en verbonden zijn met de gestorvenen. Nu gaan we natuurgebied beschikbaar stellen om onze doden te begraven. Kunnen we dit wel aan? Onze dierbaren achterlaten zonder naam en zonder markering van een plek? Is het wel verantwoord om met het huidige medicijngebruik en aangebrachte protheses van kunststof ons lichaam in een natuurgebied achter te laten? Of

geven we toe aan een commerciële hype, omdat het geld in het laatje brengt? Gaan we nieuwe richtlijnen opstellen over hoe om te gaan met de aanwezige bodem, flora, fauna, archeologie en het grondwater en wat we moeten aanbrengen aan infrastructuur in natuurgebieden om afscheidsrituelen te kunnen houden en graven te kunnen bezoeken? Nee, mijn voorkeur gaat uit naar begraven op een reguliere begraafplaats en laten we in de natuur de levenscyclus van de aanwezige biotopen respecteren. ‘De wijze waarop men zijn doden eert laat zien hoe hoog de beschaving van een volk, maatschappij of gemeenschap is.’ (RK Parochie Maashees, 2004)’

Jetze Genée
Land-, Water-, en Milieubeheer, 2004
Adviseur/relatiebeheerder bij Tijhuis Ingenieurs BV

‘Begraven is een emotioneel beladen keus die erg persoonlijk is. Daarnaast is de begraafplaats voor nabestaanden een blijvende herinnering aan de overledene; een plaats om naartoe te gaan en om bij stil te staan. Natuurbegraafplaatsen zijn gezien de keus van de overledene te respecteren. In mijn optiek vervalt dan de traditionele functie van bezoek en herinnering enigszins, omdat de locaties niet breed toegankelijk zijn. Voor mij geldt het principe leven en laten leven. Wat in dit geval een wat wrange woordkeuze is. Ik heb er dan ook persoonlijk geen probleem mee.

Voor natuurbeschermingsorganisaties is het een neventaak die in ieder geval de binding met haar leden versterkt. Milieutechnisch hoort hier dan wel een passende kist bij. Vanuit mijn werk als adviseur waterbodem weet ik dat een verontreiniging door uitloging rond een begraafplaats mogelijk is. Zolang de natuurlijke omgeving gewaarborgd blijft, kan een natuurgebied een heel waardige begraafplaats zijn. Of het voor de nabestaanden ook de voorkeur heeft, is wel zeer de vraag. Samenvattend: begraven in de natuur op de huidige kleine schaal stuit bij mij op geen bezwaren.’

Mirjam Grob
MBCS, Natuurbeheer, 1991
MAS Warmonderhof (bd land- en tuinbouw), 1994
Medeondernemer biologisch landbouwbedrijf en oesterzwamkwekerij De Middelwaard

‘Natuurbegraven is een goede, nieuwe ontwikkeling. Veel minpunten van gewoon begraven worden ermee weggenomen. Zo is er een ‘eeuwige rustplaats’ versus de beperkte termijn van grafrechten en blijft het graf een plek die weer opgaat in de natuur versus een omgeving die steeds voller wordt gezet met steen, beton en ‘dingen’. Ook al blijft de hoofdfunctie natuur, er zal wél moeten worden voldaan aan een bestemmingsplan. Daar is een andere afweging nodig dan voor een gewone begraafplaats. Belemmert de natuurbegraafplaats het functioneren van een na-

tuurgebied? Voor de natuur zelf maakt het meestal niet zoveel uit. Voor de bodem en archeologische waarden zal het per gebied verschillen. (Vergeleken met ‘Ruimte voor de Rivier’ is dit relatief kleine schade.) Voor de recreatieve functies kan er wel iets wringen. Misschien toch minder geschikt voor gebieden waar al jarenlang veel recreanten komen. Andersom krijgt de samenleving daar juist weer natuurbeleving rondom leven en dood voor terug. Wat mij betreft mogen er meer natuurbegraafplaatsen komen en kan voortaan iedereen voor een laatste rustplaats kiezen op een plek in de natuur.’

William van der Veen
Tuin- en Landschapsinrichting, 2009
Beleidsadviseur civiele techniek, gemeente Bussum

‘Al bij ons afstudeeronderzoek in 2008 bleek dat er onder consumenten vraag is naar natuurbegraafplaatsen. Begraven in bestaande natuurgebieden is wat mij betreft not done, maar een echte natuurbegraafplaats biedt mooie kansen om bijvoorbeeld nieuwe natuur te financieren. De uitgifte van ‘eeuwige graven’ levert inkomsten op en na het begraven gaan graven al snel op in de (nieuwe) natuur. Door de graven te situeren in bijvoorbeeld de randen, is de verstoring voor de natuur minimaal. Op een echte natuurbegraafplaats heerst bovendien een taboe op onnatuurlijke zaken als grafmonumenten, waardoor

een graf al snel opgaat in de natuur. Natuurbegraafplaatsen leveren ook een positieve bijdrage aan het milieubewustzijn. Zo moet alles wat de grond in gaat biologisch afbreekbaar zijn. Onbekendheid is momenteel waarschijnlijk de grootste drempel voor natuurbegraafplaatsen in Nederland. Als de bekendheid toeneemt, hebben we hier straks net als in Groot-Brittannië vele honderden natuurbegraafplaatsen. De één zal meer op echte natuur lijken en de ander kan meer een recreatief karakter hebben, maar op geen zal een grafstemming heersen.’

Joyce Sengers
THEAO, Makelaardij, 1991
VHL, Tuin- en Landschapsinrichting, 2004
Eigenaar bureau LANDINZICHT, directeur Natuurbegraafplaats landgoed De Utrecht (opening 2015)

‘Een aantal bezorgde mensen ziet natuurbegraven wellicht als nieuwe melkkoe van ‘moneymakers’, die onder het mom van duurzaamheid verdienen aan het verstoren van Moeder Natuur. Of als handige zet van het uitvaartwezen, dat de begrafenis van een groen jasje voorziet om de omzet te stimuleren. Niets is minder waar. Natuurbegraven haakt in op de kringloop van het leven. Doel is het verbeteren van bestaande en het creëren van nieuwe natuur. Wie zich laat begraven op een natuurbegraafplaats, geeft uitdrukking aan deze verbondenheid en draagt bij aan het kringloopproces. Voor velen is natuurbegraven dan ook een

vorm van zingeving, een manier om voort te bestaan. Een natuurbegraafplaats ontwikkelen gaat niet vanzelf. Het is kostbaar en tijdrovend, en vereist een duurzaam verdienmodel. Doel is het scheppen van natuurlijke plekken die in balans zijn met onze leefomgeving. Bezinningsplekken, die ons terugvoeren naar onze oorsprong. Plekken van kracht, die op termijn kunnen uitgroeien tot plaatsen van heiligheid. Niet echt een missie voor snelle jongens of opportunistische uitvaartentrepreneurs. Wel een duurzame onderneming door verstandige mensen. Als landschapsontwikkelaar doe ik graag mee aan dit avontuur.’

‘Wie had dat kunnen denken dat mijn eigen projectvoorstel echt tot leven zou komen. En nota bene in mijn achtertuin!’ Henk Adema uit Groenlo is nog steeds verbaasd. De natuurontwikkeling die hij bedacht voor het gebied Spaanse Ruiter en de beek de Slinge tijdens een opdracht van de opleiding Adviseur Openbaar Groen komt door het winnen van een prijs tot uitvoering.

Opdracht tijdens opleiding Adviseur Openbaar Groen leidt tot prijs en uitvoering

Henk Adema begon in januari 2012 niet zomaar met de 1,5 jaar durende opleiding van Hogeschool VHL Trainingen & Cursussen om zijn kennis te verdiepen, hij deed dat om een nieuwe weg in te slaan. Na een noodlottig ongeval met een graafmachine was hij genoodzaakt te stoppen met zijn hoveniersbedrijf Eurogroen, en moest hij zich gaan focussen op werk met weinig tot geen lichamelijke inspanning. Adema startte met de webshop www.Plant4tuin.nl waar particulieren planten kunnen bestellen en wilde zich daarnaast gaan concentreren op het ontwerpen van grootschalige projecten. Omdat het economische tij niet meezit en de vraag naar ontwerpers beperkt is, besloot hij verder te kijken. Zo kwam hij uit bij de opleiding Adviseur Openbaar Groen. Die sprak hem direct aan.

Pittig
Op dinsdagdagen komen de cursisten samen om de tien modules – communicatie, beleid en wetgeving, recreatie en spelen/onderzoek, stedelijke structuren, stedelijke ecologie, groenbeheer nieuwe stijl, stedelijk water, financiën en begroten, participatie en capita selecta – te doorlopen. ‘Het is een interessante opleiding, maar zeker pittig’, vindt Adema. De

De module ecologie bracht Henk Adema op het idee een plan te maken voor het gebied Spaanse Ruiter, dat grenst aan zijn achtertuin.

module ecologie bracht hem op het idee een plan te maken voor natuurontwikkeling in het gebied Spaanse Ruiter, waar hij vanuit zijn eigen tuin op uitkijkt. De opdracht voor de cursisten luidde:

maak een plan waarmee je de natuurwaarde kunt verdubbelen. Adema koos met de Spaanse Ruiter voor een 47 hectare groot gebied. Een deel is natuur en verder bestaat het uit weiland,

woonwijk, volkstuin en bedrijven-terrein. Bijzondere elementen in het gebied zijn de beek de Slinge, de historische kern van Groenlo, een schootsveld en het voormalige Grolschterrein.

Veldslag en plantje ineen
De naam Spaanse Ruiter verwijst naar een veldslag die hier van 1568 tot 1648 plaatsvond, maar ook naar de distelsoort Spaanse Ruiter, die in de 17^e eeuw kenmerkend was voor het gebied. Door de verrijking van het water komt het plantje nog maar weinig voor. Adema vatte het plan op de bodem te verschrallen, waardoor de distel zich weer kan herstellen. De distel is de waardplant voor de distelvlinder, die symbool staat voor de gemeente Oost-Gelre. ‘Mijn droom is dat we in het jaar 2030 de distelvlinder als symbool voor de stad Groenlo kunnen uitdragen.’ In het plan nam Adema ook een technische oplossing op voor de blauwalgproblematiek in de gracht: een pompsysteem dat het water in de grachten in beweging houdt en een rietveld dat het water reinigt, waarna het terug kan naar de Slinge.

Ook cultuur en recreatie
Behalve natuur betrok Adema nadrukkelijk cultuur en recreatie in het plan, zodat mensen meer over hun gebied leren en er meer van kunnen genieten. De Slinge

Een aftakking van de Slinge die naar het centrum van de stad loopt. Hier ziet het al natuurlijk uit. De bredere, gekanaliseerde Slinge krijgt ook weer een natuurlijker aanzien. De beek mag weer gaan meanderen krijgt natuurlijke oevers.

Voor wandelaars komen er naast al bestaande wandelpaden nu ook struinpaden.

mag weer gaan meanderen, ecologische verbindingen worden hersteld. Er komen verbrede natuurlijke oevers voor flora en fauna, voor wandelaars komen er struinpaden en oeverwaluwen en ijsvogels krijgen oeverwallen om in te nestelen. Het evenement Slag om Grolle krijgt een plek en er is aandacht voor educatie via de nieuwe kinderboerderij. Dit alles zonder dat de ecologische en recreatieve waarden elkaar in de weg zitten. ‘Hier moet je mee naar de gemeente gaan!’, reageerde VHL-docent Dick van Dorp. Na een enthousiast ontvangst bij de gemeente ging de bal rollen. Contacten volgden met Waterschap Rijn en IJssel, Wageningen University en het IVN. Uiteindelijk werd het plan genomineerd voor het Oase Congres 2013 voor groen-blauwe innovaties. Adema ging er met de eerste prijs van door, wat inhoudt dat zijn project mag worden uitgevoerd. Het project was tot dan toe nog niet breed bekend in Groenlo. Adema benaderde de lokale partijen en organisaties zoals de visvereniging, Stichting Slag om Grolle, Bomenwacht, Stichting Mooi Groenlo, Stichting Grolse Weide en Camping Marveld. Na wat kleine wijzigingen staat het plan. Als klap op de vuurpijl financiert de gemeente het groen. ‘De bedoeling is om in september 2015 klaar te zijn. Dan bestaat Grolsch 400 jaar en die wil dit vieren tijdens het evenement de Slag om Grolle.

Nieuwe vruchten
Ondertussen werpen Adema’s inspanningen nog meer vruchten af. Tijdens de cursus kreeg hij de vraag om als accountmanager bij GroenWerkXL te komen. Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld Wajongers) kunnen er onder meer aan de slag als hovenier of groenvoorziner. Adema coördineert en doet de acquisitie om gemeenten

en organisaties te interesseren. ‘Het mes snijdt aan twee kanten: het is kostenbesparend en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt krijgen de kans om in het arbeidsproces te komen of terug te keren.’ Adema heeft zijn diploma inmiddels op zak. In mei heeft hij het in ontvangst genomen. ‘Ontwerp, participatie, techniek; alles kwam aan de orde.’ Ook waardeerde hij de module communicatie die een rode draad in de opleiding was. Zo leerde hij hoe je een goed rapport schrijft. Waardevol, omdat hij dit in alle andere modules kon toepassen. Door de opleiding is Adema tot nieuwe inzichten gekomen en staat hij bewust stil bij het planproces. ‘Ik heb nooit gedacht dat participatie zoveel invloed heeft.’ Daar kwam hij onder meer achter tijdens de module participatie bij een rollenspel over bewonersconflicten. ‘Dit gaf me handvatten hoe om te gaan met de inspraak van burgers en deze toe te passen in de praktijk.’

Absolute aanrader
De cursus vindt hij een absolute aanrader onder meer door de toekomstgerichte focus. ‘De vraag naar specialisten groeit. Veel gemeenten huren daarvoor mankracht in.’ Als adviseur openbaar groen beheerst hij nu vele specialismen als ecologie, bewonersparticipatie, water, groen en beleid waardoor hij als specialist breed inzetbaar is. ‘Ik had deze opleiding wel twintig jaar geleden willen doen!’

TEKST LEONIE HEUTINCK
FOTO'S WIM VAN HOF/GAW.NL

→
Op vrijdag 12 september verzorgt Henk Adema een workshop op de open dag van VHL Trainingen & Cursussen en de VVA. Meer informatie over de opleiding en de open dag vindt u op www.hogeschoolVHL.nl/tenc

Op weg naar het zuiden om vakantie te vieren rijd je erlangs en denk je: industrie. Dat Chemelot bij Geleen meer is dan een grote chemische productielocatie, sta je niet zo bij stil. Toch is een groot deel van het 850 hectare grote terrein groen ingericht. Ivo Laurentzen, projectleider onderhoud en beheer, laat tijdens de VVA-excursie op 26 september zien wat er allemaal bij komt kijken.

Groen staat bij Chemelot in het teken van veiligheid

Beheer met schapen op Chemelot, uitgegeven aan een schaapherder.

De tuin- en landschapsinrichter Ivo Laurentzen werkt alweer zeven jaar op Chemelot. Vrijwel fulltime. Want het beheer en onderhoud is een omvangrijke taak, legt hij uit. ‘Je moet Chemelot zien als een stad op zich, met een eigen openbare ruimte. Deze stad heeft DSM en nog eens zo’n vijftig andere chemische productiebedrijven als bewoners, en ieder heeft eigen belangen en wensen ten aanzien van het beheer en onderhoud. Mijn takenpakket is daarom heel breed. Ook ongediertebestrijding valt eronder en de zorg voor de blusvijvers die zijn aangesloten op het brandblussysteem. Karpers houden de vijvers algenvrij, zodat bij het blussen geen verstopping optreden. De in totaal 20 hectare grindbedden, waar de

kabels en leidingen onder liggen, horen ook bij het onderhoud en beheer. En dan hebben we beheer met schapen, uitgegeven aan een schaapherder.’ Laurentzen is in dienst bij Royal HaskoningDHV, die sinds 2007 het totale assetmanagement verzorgt op het Chemelot-terrein.

Veilig beheer

Door de mogelijke gevaren op en rond het terrein staat veiligheid hoog in het vaandel bij het beheer en onderhoud. Ten eerste is groen bedoeld om het terrein af te schermen van inkijk van buitenaf. En omdat de beplanting geen enkel risico mag opleveren bij het productieproces, wordt het onderhoudsregime hierop afgestemd. Laurentzen geeft

Om dezelfde reden van verstopping kiezen we ook grassoorten met geringe pluivorming.’

Functie van het groen

De verschillende groentypen op Chemelot zijn naar functie ingedeeld. Het enige echte siergroen vind je als aankleding bij de ingangen en rondom de kantoren. Het uitvoerende werk aan dit en ander groen is uitbesteed aan drie aannemers. ‘Dat is om het risico te spreiden. Houd een aannemer ermee op, dan valt het beheer niet ineens helemaal stil.’ Ook buiten de poort heeft Chemelot veel grond. Een deel wordt verpacht aan boeren en verder ligt er 33 hectare bos. Laurentzen vindt het een uitdaging om het terrein duurzaam te beheeren en dat in de omgeving uit te dragen, ook al kunnen omwonenden niet zelf het terrein op om het te zien. ‘We kunnen wel duidelijk maken dat we duurzaam bezig zijn. Als enig industrieterrein in Nederland heeft Stichting Milieukeur ons het certificaat voor duurzaam terreinbeheer niveau brons verleend, wat zeker voor een industrieterrein met veel chemie erg hoog is. Niveau goud kunnen we sowieso nooit krijgen. Daarvoor zijn chemische onkruidbestrijdingsmethoden

Links: Chemelot ligt zichtbaar in het groen. Midden: De eigen waterzuiveringsinstallatie. Rechts: Een van de entrees.

uitgesloten, wat voor ons erg lastig is aangezien alternatieve methoden veelal thermisch werken. Denk aan branden en methoden met heet water of hete lucht. Die zorgen voor mogelijk explosiegevaar op deze chemische locatie. Een ander alternatief voor chemische onkruidbestrijding is borstelen van verhardingen. Ook dat is om veiligheidsredenen hier lastig uitvoerbaar, omdat er bij het borstelen vonkjes kunnen vrijkomen. Op de vele grindbedden van Chemelot kan borstelen sowieso niet.’

Rioolwaterzuivering

Het excursiejaar van de VVA staat in het teken van water. Komt dat nog aan de orde tijdens de excursie? ‘Jazeker. Chemelot heeft een eigen rioolwaterzuivering. Voordat het water op het oppervlaktewater geloosd wordt, gaat het afvalwater langs verschillende bassins om het water te zuiveren. Mijn expertise ligt echter niet bij het zuiveringsproces en het rioolbeheer. Voor dit onderwerp zal ik een collega vragen. Royal HaskoningDHV heeft een team van 20 tot 25 man bij Chemelot. We doen alles: toezicht houden op de veiligheid van het buitengebied, de kabels en leidingen, de riolering, het weg- en railbeheer enzovoort en echte projecten zoals een nieuwe brug aanleggen.’ Het belooft een bijzondere excursie te worden op vrijdagmiddag 26 september. Alleen al omdat het Chemelot-terrein gewoonlijk niet voor het publiek toegankelijk is.

TEKST RIA DUBBELDAM
FOTO'S ROYAL HASKONINGDHV

Je kunt je aanmelden bij het VVA-bureau, info@vva-larenstein.nl of 026-3695725.

Wij zoeken kansen

Giel Hakman Land- en Watermanagement

In juni 2014 heb ik de opleiding Land- en Watermanagement bij Hogeschool Van Hall Larenstein in Velp afgerond. Mijn afstudeerrichting is Inrichting en Waterbeheer. Daarnaast heb ik een half jaar de minor Spatial Planning gevolgd bij Wageningen Universiteit. Met mijn afstudeeropdracht heb ik onderzocht hoe de samenwerking tussen Nederland en Duitsland in de hoogwaterveiligheid verbeterd kan worden. Deze opdracht

heb ik uitgevoerd onder begeleiding van adviesbureau INFRAM en is uit eigen nieuwsgierigheid opgezet. Tijdens mijn afstuderen ben ik veel te weten gekomen over het waterbeleid van beide landen, grensoverschrijdende samenwerking en afvoerreducerende maatregelen. Nu mijn studie is afgerond ben ik op zoek naar een nieuwe uitdaging. Mijn interesse ligt bij omgevingsmanagement, ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer. Ik ben enthousiast, sociaal vaardig, breed georiënteerd en altijd bereid om te leren.

Bent u op zoek naar een gemotiveerde starter, vraag dan gerust naar mijn CV via [06-14559591](tel:06-14559591), giel.hakman@gmail.com of www.linkedin.com/in/gielhakman.

Niek Arians Land- en Watermanagement

In de zomer van 2014 heb ik de opleiding Land- en Watermanagement succesvol afgerond aan de Hogeschool Van Hall Larenstein in Velp. Ik heb gekozen voor de afstudeerrichting Inrichting en Waterbeheer. Tijdens mijn afstuderen ben ik intensief bezig geweest met het onderzoek naar nieuwe manieren om de gebiedsontwikkeling weer op

gang te brengen. Voordat ik begon met afstuderen, wist ik al dat ik iets met gebiedsontwikkeling wilde gaan doen. Vooral het dynamische en de complexiteit van gebiedsontwikkeling spreekt me heel erg aan. Deze motivatie heeft er ook toe geleid dat ik tijdens mijn afstuderen veel geleerd heb op het gebied van participatie en procesmanagement. Ik ben daarom nu ook op zoek naar een uitdagende baan in de gebiedsontwikkeling. Ik ben hardwerkend, leergierig, gemotiveerd en zelfstandig. Ik kan zowel in een team als individueel goed werken.

Zoekt u een leergierige en gemotiveerde starter? Neem dan gerust contact op via [06-53818649](tel:06-53818649), niekarians@hotmail.com of www.linkedin.com/pub/niek-arians/6b/923/740

AGENDA

VVA-excursies Ruimte voor Water

Voor de VVA-excursies kun je je aanmelden bij het VVA-bureau, info@vva-larenstein.nl of 026-3695725. Geef duidelijk aan voor welke excursie je je aanmeldt en met hoeveel personen. Voor VVA-leden is de excursie kosteloos. Niet-leden betalen 25 euro.

vrijdag 11 juli Ruimte voor de Waal bij Nijmegen

Nieuwsgierig naar de aanleg van de nevengeul bij Lent – aan de overkant bij Nijmegen – en alle werkzaamheden die daarbij horen? In het bouwinformatiecentrum krijgen we een korte uitleg van het project Ruimte voor de Waal. Daarna wandelen we door het gebied om een goed beeld te krijgen van het werk. Het bouwterrein wordt niet betreden. De excursie start om 14.30 uur in Lent. Ter afsluiting van de excursie is een diner. Aan deze excursie kunnen maximaal 30 deelnemers deelnemen, dus meld je snel aan.

vrijdag 26 september Waterbehandeling en stedelijk water bij DSM, Zuid-Limburg

De chemische productielocatie Chemelot ligt middenin het Limburgse landschap, een stad op zich met tientallen fabrieken die elk hun eigen belangen en

wensen hebben ten aanzien van het (water)beheer en onderhoud.

begin oktober Drentsche Aa

Een wandeling langs de Drentsche Aa met picknick. Een belevenis, zeker als een deskundige je naar unieke plekjes leidt

en over het Nationale landschap vertelt.

begin november Rioolwaterzuivering en drinkwaterwinning in het duingebied

Het programma van de excursie wordt nog uitgewerkt.

VHL Trainingen & Cursussen

Meer informatie: VHL Trainingen & Cursussen, Nicole Arentsen, 026-3695640, infotc@hogeschoolvhl.nl, www.hogeschoolvhl.nl/TenC

start 16 september Opleiding Adviseur Openbaar Groen

De behoefte aan een multifunctionele buitenruimte met een hoogwaardige en duurzame kwaliteit groeit. Ook moet de omgeving sociaal veilig zijn. Deze cursus leert de complexe problematiek het hoofd te bieden.

start oktober Opleiding Coördinator Grondwatertechniek

Voor vakmensen die in de bouw en infrastructuur verantwoordelijkheid kunnen dragen voor boor- en bemalingsprojecten. De opleiding is ontwikkeld door Bouwend Nederland en VHL.

oktober – december Cursus Integraal Waterbeheer

Water legt een grote claim op onze ruimte, terwijl ook andere functies eisen stellen aan watersystemen. De randvoorwaarden botsen vaak. Redenen te over om watersystemen goed te bekijken.

start 6 november Masteropleiding Project- en Procesmanagement

Techniek in de groene leefomgeving wordt gekoppeld aan project- en procesvaardigheden. De opleiding richt zich op je persoonlijk functioneren in combinatie met beleidsmatig denken.

word jij onze nieuwe collega ?

wij richten ons op het ontwikkelen en bewaren van een duurzame leefomgeving, met ruimte voor wonen, werken, mobiliteit, recreatie en natuur. onze missie is om als ingenieursburo integrale advies- en managementdiensten te leveren aan (semi-) overheden, projectontwikkelaars, woningcorporaties en bedrijven.

adviseur bodem
fulltime (40 uur)

voor onze vestiging in Veenendaal zoeken wij kandidaten met minimaal 5 jaar relevante werkervaring. Je werkt aan bodemvraagstukken in het algemeen en bodemsanering in het bijzonder. Je hebt ervaring met advisering aan opdrachtgevers. Voor meer informatie werkenbijboot.nl

www.werkenbijboot.nl : i
sollicitatie@buroboot.nl : e
0318 - 527 600 : t
pb 509 3900 am veenendaal : p

Andere activiteiten

woensdag 27 augustus Laarpop

Hét jaarlijkse muziekfestival van de introductieweek. Alumni zijn van harte welkom.

vrijdag 12 september Open dag met workshops Netwerken

VVA en VHL Trainingen en Cursussen organiseren een open middag. VHL T&C toont haar aanbod cursussen en trainingen, VVA houdt vier workshops Netwerken onder leiding van Jobien Wind. Ter afsluiting krijgt u een Netwerkbordel/BBQ aangeboden. Meer informatie volgt.

donderdag 2 oktober Heliconcafé

Thema Landgoed Larenstein en samenwerking Helicon MBO Velp met VHL. Vanaf 15:00 uur.

vrijdag 3 oktober VVA-Carrière dag

Het thema dit jaar is 'Ik ga netwerken'. We zien je daarom graag op 3 oktober in de aula van Hogeschool VHL te Velp.

vrijdag 21 november Aankondiging ALV

Noteer vast de datum van de najaars-ALV van de VVA in je agenda. Meer informatie volgt.

De Lorijn adviseurs o.g.

heeft een enthousiast en gedreven team van rentmeesters, taxateurs, juristen, adviseurs grondzaken en makelaars met elk hun eigen specialisme. Samenwerking is bij de uitvoering van opdrachten belangrijk. Onze mensen adviseren, verbinden en staan onze opdrachtgevers met raad en daad terzijde. Wij zoeken ter versterking van ons adviesteam twee adviseurs:

Een makelaar / taxateur

Met oog voor praktische oplossingen

U wordt door één van onze opdrachtgevers gevraagd hem bij te staan bij de verkoop van zijn landerijen of landelijk gelegen woonboerderij. Een ander vraagt u een taxatie op te stellen ten behoeve van een financiering of nalatenschap. Weer een ander vraagt u gronden aan te kopen of te verkopen voor het realiseren van een nieuw landgoed en hem te begeleiden bij de realisatie.

Een rentmeester / taxateur

Met oog voor de juridische kant van de zaak

U wordt door één van onze opdrachtgevers gevraagd hem bij te staan bij het beheer van zijn vastgoedportefeuille. Een ander vraagt u een taxatie op te stellen ten behoeve van de balans of een begroting voor een project. Weer een ander vraagt u gronden te verwerven en daarvoor taxaties en ramingen op basis van onteigening op te stellen.

Is dit u op uw lijf geschreven? Kijk voor een uitgebreide omschrijving van deze vacatures op www.delorijn.nl/vacatures. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de heer Jack van Vessem of mevrouw Jolande de Vries, telefoonnummer 0487-512147. Uw reactie kunt u richten aan j.vanvessem@delorijn.nl of j.devries@delorijn.nl.

RFASeuro Explosieven Experts!

Uw veiligheid, onze zorg

Advies
Uitvoering
Opleidingen
Certificering

reaseuro.com

+31 (0)13 518 60 76

WORD NU VVA-LID

Voor de periode 2014-2015-2016 slechts € 55,50. En maak kans op een weekendje ‘Bedde en Bruggien’ bij Boerhoes in het mooie Dalfsen voor 2 personen.

Door lid te worden van VVA Larenstein:

- Vergroot je je CARRIEREKANSEN samen met VVA door activiteiten als Carrièredagen en het plaatsen van een gratis banenoproep in VVA-magazine.
- Breid je je NETWERK uit met meer dan 3.500 studiegenoten. Steeds meer mensen vinden een baan via het netwerk en social media. VVA-Larenstein heeft een LinkedIngroup met meer dan 1700 vakgenoten en organiseert regelmatig Netwerkevents.
- Houd je je VAKKENNIS bij via VVA magazine, website, nieuwsbrief, workshops, excursies.

Wie ben je?

Voornaam & Achternaam	
Adres	
Postcode/Plaats	
Telefoon	Mobiel
Geboortedatum	m/v
Bankrekeningnummer	
E-mail	LinkedIn-profiel

Lidmaatschapstype:

Actie voor onze afgestudeerden in 2014: voor de periode 2014-2015-2016 slechts € 55,50. Per jaar is de contributie € 39,00. Genoemde bedragen uitgaande van automatische incasso, anders geldt een toeslag van € 3,00.

Welke opleiding volgde je?

☐ Netwerkschool Helicon (MBO)	☐ Hogeschool Van Hall Larenstein
Opleiding	
Richting	

Akkoordverklaring:

Ik machtig de VVA Larenstein om de verschuldigde contributie van mijn bankrekening af te schrijven. Als ik het niet eens ben met de automatische incasso, kan ik dit binnen 30 dagen herroepen via mijn bank.

Datum
Handtekening

Meer informatie kun je vinden op onze website www.vva-larenstein.nl. De ingevulde bon mag je opsturen naar Postbus 350, 6880 AJ Velp, inleveren bij A003 of mailen naar info@vva-larenstein.nl.

Grondbeleid Adviesbureau
Rentmeesterskantoor
Kenniscentrum

Overwater Scriptieprijs 2014

Ben jij in het studiejaar 2013/2014 de auteur van een scriptie met als thema **grondzaken** of **rentmeesterij** en wordt deze beoordeeld met minimaal een 8? Stuur ons dan je scriptie en kom in aanmerking voor de Overwater Scriptieprijs 2014! De winnaar wordt beloond met een geldbedrag van € 1.000,- en een ballonvaart boven een door jou gekozen locatie in Nederland.

De inschrijvingstermijn sluit op 1 september 2014.

Meer informatie?

Neem contact op met J.F. (Jantine) Bos-Bezemer op telefoonnummer 078-6749494 of e-mail j.bos@overwater.nl of kijk op **www.overwater.nl**

Uw IT helemaal geregeld voor een vaste prijs

Ook uw bedrijf verdient een goed werkend computernetwerk dat 100% beschikbaar en veilig is. U wilt zich geen zorgen maken over de back-ups van bestanden en het managen van gebruikers. U heeft genoeg van de oplopende kosten van hardware, software en onderhoud van uw netwerk. U staat ervoor open om over te stappen op een beheerde totaaloplossing die afgestemd is op uw specifieke situatie, die u volledig ontzorgt, u zekerheid en veiligheid biedt en die gefundeerd is op innovatieve technologie met de garantie dat die altijd bij de tijd blijft.

Waarom Bokxing IT?

- Geen investeringskosten
- Vast maandelijks bedrag
- Groeit met uw bedrijf mee
- Bespaar tot 50%
- Duurzame keuze
- Al meer dan 10 jaar ervaring

Met Bokxing als IT-partner kunt u zich concentreren op de kern van uw bedrijfsactiviteiten. Bij Bokxing IT is uw computernetwerk in goede handen.

Kijk op www.bokxing-it.nl of bel **088-0016400** voor meer informatie.

www.bokxing-it.nl

INGENIEUS & INNOVATIEF

Samen Werken

Durf jij jezelf en jouw team een spiegel voor te houden?

De training

In de training Samen Werken (4 cursusdagen en 1 terugkomdag) krijg je soms onverwachts meer zicht in je eigen gedrag en handelen en daarnaast op dat van anderen doordat gebruik gemaakt wordt van een bijzonder middel. Jouw individuele kwaliteiten worden herkend, kunnen gerichter worden benoemd en ingezet. Met deze kennis leer je verbindingen aan te gaan binnen een team. Deze kostbare kennis zal leiden tot beter functioneren van het individu en daarnaast van het team als geheel. Aan het einde van de training ben je in staat om te 'sturen' in het belang van het team en van jezelf, of zelfs een team te smeden dat zich bewust is van zijn gezamenlijke missie en waarin ieder lid maximaal bijdraagt aan een succesvolle uitvoering van die missie.

Bijzonder middel

De trainers zetten hiervoor een heel bijzonder middel in: het paard. Door de praktijkgerichte, niet alledaagse en bijzondere opzet is het rendement van deze training hoog.

Voor wie?

De training Samen Werken is interessant voor managers en teamleiders, waarbij het niet uitmaakt in welke sector je werkzaam bent. Daarnaast is de training erg leerzaam voor een ieder die meer zicht wil krijgen op zichzelf om zo doende dichterbij zichzelf te komen, privé en op het werk. Ook kan de training een voortraject zijn van de Master Professioneel Project- en Procesmanagement van Hogeschool VHL (bijvoorbeeld wanneer persoonlijk werk vereist is etc.) maar ook voor andere (Master)opleidingen. 'Samen Werken' is een vereiste voor iedere studie binnen Hogeschool VHL, maar ook bij andere opleidingen.

Onze vraag is: willen jij en jouw team nog meer inzicht krijgen in elkaar en heb jij het lef om via de ogen van een paard naar jezelf te kijken?

VHL Trainingen & Cursussen

Locatie Velp

Bezoekadres
Larensteinselaan 26a
6882 CT Velp

Postadres
Postbus 9001
6880 GB Velp

T: 026-3695640
E: infotc@hogeschoolVHL.nl
I: www.hogeschoolVHL.nl/tenc